

Joan Vallès i Xirau

TEXT: ANNA M. OLIVA I CASAS

En una revista com Milfulles, dedicada al món de les plantes en tots els seus aspectes, però principalment a la difusió dels usos que n'ha fet l'home a qualsevol nivell, vam pensar que era indispensable parlar amb un dels cappers actuals d'aquest tema a Catalunya. Nascut a Figueres, el Dr. Joan Vallès, catedràtic de botànica de la Universitat de Barcelona, ha estat un dels pioners en la recerca etnobotànica a les nostres terres i ha dut a terme estudis sobre l'organització i l'evolució del genoma per a la seva aplicació a la sistemàtica. Vam tenir la sort de poder gaudir d'una amable conversa amb ell, que ens va permetre conèixer-lo de més a prop.

De ben segur que als nostres lectors els agradaria saber com es va anar gestant la teva afició pel món de les plantes.

La natura sempre ha estat la meva afició. Tant al Col·legi La Salle de Figueres –els Fossos, com en dièiem nosaltres– com, més endavant, a l'Institut Ramon Muntaner de la mateixa ciutat vaig tenir la sort de comptar amb professors que sabien transmetre'ns la seva passió per les ciències naturals. Recordo especialment Josep Falgars, mestre que vivia la natura d'una forma interessantíssima; ens la feia agradar, fins i tot ens començava a introduir els noms científics de plantes i animals, això que érem petits. A cinquè de batxillerat vaig tenir un germà de la Salle llicenciat per la Universitat de Barcelona (UB), Leoncio Gascón, amb una molt bona formació que es notava en la preparació de les classes, que anava més enllà dels llibres de text. De l'institut recordo especialment Josep M. Álvarez, també llicenciat per la UB i durant un temps professor de zoologia d'aquesta universitat, perquè era una persona que en sabia molt i ho sabia transmetre.

I com és que et vas decantar pels estudis de farmàcia en comptes dels de biologia, per exemple?

Doncs per amor o respecte, com li vulguis dir, als meus avis. El meu avi, llicenciat en farmàcia per la UB, tenia una farmàcia a Figueres i feia classes de química en un col·legi. Acabada la guerra es va haver d'exiliar i va perdre l'establiment. En tornar els va costar molt recuperar-lo i, tot i no haver-ho viscut directament, tots aquests problemes planaven a la família i a ells els feia molta il·lusió que estudiés aquesta carrera. Jo tenia clar que no volia ser farmacèutic, però m'interessaven les ciències naturals i m'atreia la química, de manera que vaig pensar que em podia anar bé. Els tres primers anys em van agradar molt perquè eren assignatures generalistes biològiques i químiques. A partir de segon, llavors es feia botànica durant tot el curs, ja vaig tenir clar que seria botànic, perquè em va encantar. A quart, amb una petita beca del ministeri, vaig començar a fer treballs al laboratori de botànica. En acabar cinquè hi vaig fer la tesi de llicenciatura i

Recollint plantes a la Barra del Trabucador (Delta de l'Ebre).

m'hi vaig quedar a fer el doctorat. Al llarg dels anys m'he anat formant com a biòleg, començant per fer cursos de doctorat a la facultat de biologia. I, a la vegada, com que sempre m'han interessat les llengües i en concret la nostra, vaig estudiar filologia aprofitant que abans es feia al mateix edifici on es feia biologia, on vaig assistir com a oient a algunes classes d'aquesta llicenciatura.

En resum, malgrat haver estudiat farmàcia, m'he acabat formant i he treballat com a biòleg vegetal. Però si m'hagués de definir d'alguna manera triaria la paraula naturalista, com a persona interessada sobretot en el món vegetal, però també en l'animal i el mineral.

Amb la llicenciatura de farmàcia acabada, vas decidir emprendre en la carrera universitària. Com vas prendre aquesta determinació?

Perquè des de sempre m'han agradat tant la part científica com la d'ensenyar. Tot i que faig més recerca que docència, sempre m'he trobat molt a gust ensenyant. Ja quan feia COU a l'institut, que era el primer any en què es feien classes de català a les escoles públiques, vaig fer lliçons a una classe de tercer de primària, amb nens de vuit o nou anys. Llavors hi havia poca gent amb formació en català i els que ens havíem tret el títol de mestre de català, mig clandestinament, ho podíem fer. Durant la carrera, en vaig fer a EGB a una escola de Bellaterra i a BUP en una altra de Barcelona. I el treball de camp i de laboratori també em van enganxar, perquè quan vaig acabar la carrera i vaig començar a fer alguna tasca d'investigació ja vaig veure que m'agradava. Just aquest passat mes de maig ha fet 40 anys del meu primer contracte com a professor ajudant de classes pràctiques, la meva primera feina a la UB. Entre el 1982 i el 1986 vaig fer el doctorat, segui-

dament vaig aconseguir una plaça de professor titular i a partir de llavors ja vaig poder fer recerca pel meu compte.

De l'estudi de les algues de la teva tesina de llicenciatura, dirigida pel Dr. Juan A. Seoane, vas passar a la recerca sobre les espècies del gènere *Artemisia* per al teu doctorat. Quines circumstàncies et van fer inclinar cap al món de les plantes superiors en lloc del de les algues?

Jo preferia les plantes vasculares, que solíem anomenar superiors, però el meu director de tesina, el Dr. Seoane, era algòleg. En plantejar-li de fer una tesina em va encaminar cap a les algues i li vaig suggerir fer-la sobre les espècies presents a les llacunes d'aigua dolça, salobre i salada dels aiguamolls de l'Empordà. En acabar-la, vaig veure que no era el que més m'agradava i a l'hora d'encarar el doctorat vaig voler fer la tesi, dirigida pel mateix professor, sobre plantes vasculares. Em va donar uns quants grups de plantes per escollir i, després de mirar-m'ho, vaig triar el gènere *Artemisia*. S'anava a collir i s'estudiava pràcticament tot, des de la germinació fins a la morfologia. En un principi es tractava de fer-ne revisions sistemàtiques i taxonòmiques, però vam començar a incloure-hi estudis de micromorfologia, de palinologia i de recomptes cromosòmics, amb tècniques realment innovadores per al lloc on érem i l'època. A hores d'ara encara hi treballo, en aquest gènere.

Una gran part de la teva trajectòria com a investigador s'ha basat en la biologia molecular per a l'estudi de l'organització i l'evolució del genoma en grups de plantes i la seva aplicació a la sistemàtica. És aquesta la teva línia de recerca principal?

Bé, sempre dic que tinc quatre línies de recerca, dues de grosses i dues de petites. De les grosses, una és aquesta, la que en diem sistemàtica i evolució de plantes en el sentit ampli i amb atenció especial a l'organització del genoma. Amb els cursos de doctorat, en els quals vaig tenir com a professora la Dra. M. Àngels Cardona, vaig conèixer tot això dels cromosomes –llavors era una cosa molt nova i vaig trobar que era molt interessant per aplicar-la a la sistemàtica de cada dia–. A partir del 1987, en coincidir en un congrés, vaig entrar en contacte amb la Dra. Sonja Siljak-Yakovlev, que és qui porta un grup de recerca a la Universitat de Paris-Saclay

Al seu despatx al laboratori de la UB.

(abans Paris-Sud), a Orsay, on faig estades pràcticament cada any, més curtes o més llargues, des d'aleshores. Ella ha estat i és la meua mestra en l'àmbit de la citogenètica i en la determinació de la quantitat d'ADN nuclear. Cada vegada s'ha vist més que la mida del genoma és molt interessant en plantes per a aspectes sistemàtics, evolutius i d'adaptacions ecològiques. L'aparició de la biologia molecular i, més concretament, la tècnica de la PCR (reacció en cadena per la polimerasa) el 1983 i la seva aplicació a la seqüenciació del genoma de plantes, més endavant, va representar un salt importantíssim. És en aquest moment que iniciem aquesta línia de recerca, juntament amb la Dra. Teresa Garnatje –actual directora de l'Institut Botànic de Barcelona–, en el nostre equip d'investigació (www.etnobioc.cat), que forma part del Grup de Recerca en Biodiversitat i Biosistemàtica Vegetals (GReB, <http://www.webgreb.net>). Ens hem centrat bàsicament en l'estudi de plantes de la família de les asteràcies, però també analitzem d'altres famílies. De cada espècie o grup d'espècies se'n seqüencia l'ADN i, per una banda, se n'estudia

la filogènia a nivell molecular i la relació de parentiu; per l'altra, es fan estudis citogenètics i, mitjançant la citometria de flux, s'estima la quantitat d'ADN nuclear. Es pot dir que vam ser els pioners en la introducció d'aquesta tècnica a Catalunya als anys 1990. Tots els resultats, sense oblidar els de l'estudi de la morfologia i la micromorfologia, ens permeten estudiar la filogènia i l'evolució dels grups sobre els quals treballem.

Com veus els canvis que s'estan introduint a la sistemàtica tradicional com a conseqüència de la incorporació dels resultats d'aquestes tècniques?

Hem de pensar que un 60-70 % de la sistemàtica antiga està ben assentada i confirmada per les dades noves que van sorgint, però una part no, és clar. Un parell d'exemples coneguts en són el saüc (*Sambucus nigra*), que ha passat de la família de les caprifoliàcies a la de les adoxàcies, i el lledoner (*Celtis australis*) que de les ulmàcies ha passat a ser membre de les cannabàcies. Per als meus alumnes d'ara ja no serà cap novetat, ho aprendran així,

però a nosaltres ens sobta. De totes maneres, crec que hem de fer una sistemàtica el més natural possible que compregui totes les dades de què disposem; hem d'intentar casar-les, no en podem rebutjar cap. De Candolle ja ho va veure clar a la seva època, tot i que li va costar molt que s'acceptés: calia tenir altura de mires. Si fos viu segur que incorporaria al seu mètode natural l'enfocament filogenètic molecular. Penso que cal fer servir totes les eines que tenim, per petit que sigui cada descobriment és important i s'ha de tenir en compte.

Un altre dels àmbits en els quals has desenvolupat la teva recerca és el de la relació entre les persones i les plantes, és a dir, en l'etnobotànica. Com vas començar a interessar-t'hi?

El detonant va ser que a la facultat de farmàcia hi va haver alguns estudiants que volien fer la tesi —equivalent al treball de fi de màster d'ara— sobre plantes medicinals. En plantejar-nos com fer-ho, vam pensar que el nostre no podia ser un enfocament químic o farmacològic, perquè ja el portaven a terme altres grups de la facultat. Aleshores vam pensar que era interessant recollir el coneixement popular que tenen les persones sobre les plantes: els noms, els usos, la distribució, si augmenten o desapareixen, i altres qüestions relacionades. La llavor, la va posar Joan Muntané, farmacèutic i biòleg format a la UB, que es va començar a interessar pel que li explicava sobre plantes la gent que anava a comprar a la seva farmàcia, a Puigcerdà. Fou ell qui, el 1991, va presentar la primera tesi en etnobotànica de Catalunya, codirigida pel Drs. Lluís Girau i César Blanché. Al cap d'uns anys va doctorar-se en biologia amb un segon treball i va ampliar el seus estudis etnobotànics al Capcir, el Conflent i la Cerdanya. A partir de llavors, van anar arribant al nostre grup altra gent interessada a fer treballs d'aquesta mena i hem portat tesines i tesis de diferents zones dels Països Catalans, com, per exemple, el Montseny i les Guílleries, Mallorca, el Pallars, l'Alt Empordà, les Garrigues, l'Alt Urgell, el Baix Llobregat i Eivissa. Més darrerament hem començat recerques a l'Alguer i Andorra, entre d'altres llocs.

En aquest àmbit hem tingut molta sort de tenir el suport de l'Institut d'Estudis Catalans, que ens ha permès dissenyar i posar a disposició de la societat una pàgina web: Etnobotànica dels Països Catalans (<https://etnobotanica.iec.cat>). Consisteix en una ba-

Una part important de la seva recerca la porta a terme al laboratori de la UB.

se de dades de noms i usos medicinals que s'han recollit de més de 3.000 informants. Properament s'hi afegiran els usos alimentaris i més endavant altres usos. Estem molt contents perquè amb aquest projecte podem preservar aquest patrimoni que prové del coneixement del poble i posar-lo a disposició de la mateixa societat, la qual cosa és el nostre objectiu final, a part de traslladar els resultats a la comunitat científica pels canals habituals, com ara congressos i articles en revistes internacionals.

Aquests darrers anys volem anar més enllà encara i ens estem centrant en la fusió d'aquestes dues grans línies de recerca, la de sistemàtica i evolució amb la de l'etnobotànica, per trobar-hi els punts de convergència. Estem portant a terme un estudi pluridisciplinari sobre el gènere *Cannabis* amb aportacions etnobotàniques, moleculars i químiques així com estudis químics i farmacològics d'altres plantes utilitzades a les nostres terres. També ens ha semblat interessant estudiar els usos de les plantes en un marc filogenètic, és a dir, veure si les plantes properes des d'un punt de vista evolutiu s'utilitzen o no de forma similar. En totes aquestes recerques, l'equip de treball, del qual hem parlat abans, és molt important. Al nucli hi som un grup petit de persones, però tenim força col·laboradors, permanents o esporàdics, i estem prou contents de com funcionem.

Ens deies que tenies dues altres línies de recerca més petites, quines són?

Una d'elles ve de la meua doble formació com a naturalista i com a lingüista. I estic molt content de

poder ajuntar les meves dues passions, i poder treballar per a la natura i per a la llengua. Des de fa temps que m'interesso per la terminologia botànica, tant la tècnica com la fitonímia, és a dir els noms populars de les plantes. En aquest sentit col·laboro amb el centre de terminologia de Catalunya Termcat (<https://www.termcat.cat/ca>) i vaig dirigir el projecte que va donar lloc a l'obra «Noms de les plantes. Corpus de fitonímia catalana» amb 35.000 noms catalans de plantes (<https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/191>). I el meu altre gra de sorra a favor de la llengua catalana és en els articles científics que publiquem, molts dels quals han de ser en anglès, però sempre hi posem els noms en català contribuint així a la seva difusió, donant-li un matís reivindicatiu.

L'altra línia va sorgir arran dels cursos de doctorat dels quals vaig ser estudiant sobre la història de la biologia, en aquest cas impartits pel catedràtic de microbiologia el Dr. Ramon Parés. A partir de llavors em vaig començar a interessar per la història de la ciència, més concretament per la de la biologia i la botànica. He fet recerques històriques sobre botànics catalans del segle XIX i XX en els arxius universitaris i d'altra mena. Penso que és important que la gent

conegui no només els grans botànics universals, sinó que també cal conèixer els de casa nostra, com el Dr. Pius Font i Quer, que va crear escola i molts dels botànics actuals en reconeixem el mestratge, essent considerat molt innovador per a l'època. També m'interessa divulgar la tasca de científics locals que aporten el seu gra de sorra i que permeten a d'altres fer una síntesi partint dels seus treballs. Un exemple en seria el meu professor al batxillerat, que he esmentat anteriorment, el Sr. Josep M. Àlvarez, de qui vaig fer una petita nota bibliogràfica als Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos.

Una part molt important de la teva tasca a la Universitat de Barcelona és la docència. Quines assignatures has impartit? A quines carreres?

A la facultat de farmàcia i ciències de l'alimentació de la UB hi imparteixo docència de l'assignatura troncal de botànica que es fa al primer curs, però només dura un semestre. Quan hi va estudiar el meu avi durava dos anys i es feia entre tercer i quart, quan ho vaig fer jo es feia tot l'any, a segon de carrera. També ha disminuït el nombre d'optatives: de les set o vuit de quan jo estudiava o començava a exercir la docència, sobre palinologia, algologia o sobre botànica aplicada, per exemple, hem baixat a una de ben petita. Al principi de donar jo classes en recordo una en especial sobre plantes medicinals i altres d'útils al Pirineu, que sempre tenia molta gent, tant de farmàcia com de biologia, i que s'impartia durant una setmana a Viella. De totes elles, ara només en queda, com deia, una: plantes medicinals, etnobotànica i prospecció. La veritat és que em sap greu que hagi anat tan a menys. I penso que la manca de gent interessada en la botànica a aquesta facultat és deguda al fet que hi ha molt poc ensenyament sobre botànica. El nostre departament també dona classes de botànica marina al grau de ciències del mar de la facultat de biologia. I també participem, a nivell de tercer cicle, al màster de biodiversitat, a la facultat de biologia. De totes maneres, dins aquests màsters la majoria d'alumnes es decanten per la zoologia, la botànica hi és clarament minoritària. I a la facultat de farmàcia encara és més complicat; com dic sempre, ensenyar botànica a farmàcia és «jugar a camp contrari». I quan he fet recerca o col·laboracions amb universitats estrangeres, amb classes de màster o de doctorat, sempre ha estat a facultats de ciències o de biologia, mai de farmàcia.

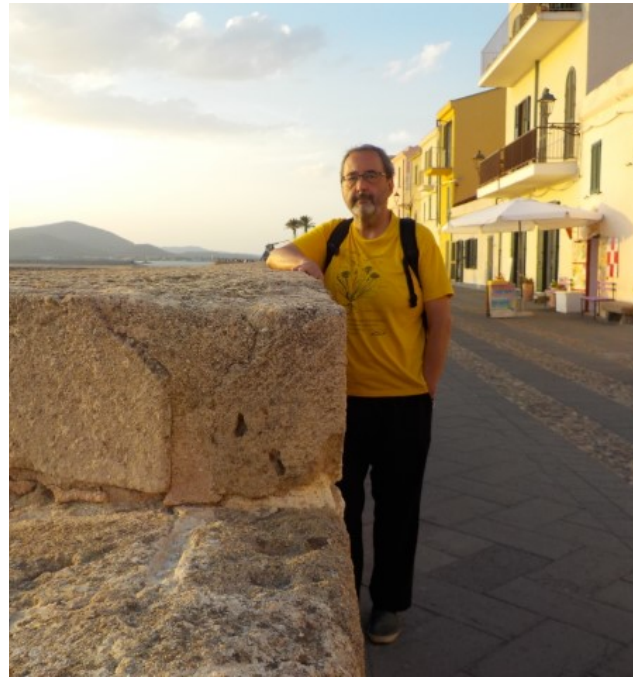
Tot consultant la biblioteca del laboratori de la UB.

Des de la teva extensa experiència com a professor i, des del 2006, com a catedràtic de l'àrea de coneixement de botànica, has apreciat canvis en l'alumnat, concretament en la seva motivació?

Ara és més difícil implicar els alumnes en l'estudi de la botànica. Quan vaig començar, que l'assignatura troncal durava tot l'any, es podia treballar més amb l'alumnat. Ara tenen moltes assignatures, i «petites», això els dispersa molt i els suposa molta feina immediata, que no els deixa veure la globalitat. Menys motivats per la botànica? Potser sí, però és que tenen moltes assignatures i poc temps. De totes maneres, sempre n'hi ha que s'impliquen més que d'altres. Per exemple, els faig fer un petit herbari com a activitat complementària, d'unes vint plantes de les quals han de detallar nom comú, nom científic i família, i parlar amb dos o tres informants sobre els seus noms i usos tradicionals. Em fa ben content el comentari d'alguns alumnes dient que amb aquest treball han redescobert el seu avi o algun altre familiar. Jo sempre els ho dic: "La botànica us pot fer veure el món amb uns altres ulls, us ajudarà a interpretar el món".

Ens consta que has impartit classes a les facultats de ciències d'altres universitats, com són la Université Pierre et Marie Curie de París i la de Paris-Sud a Orsay (França), la Université du Saint-Esprit de Kaslik (Líban) o la Universitet u Sarajevo (Bòsnia i Hercegovina). Com veus l'enfocament que se li dona a l'assignatura en aquests països de cultures tan diferents?

Pel que he anat veient, no és massa diferent que aquí, però costa comparar perquè l'estructura és diferent; la durada de la carrera és inferior i els màsters són de dos anys. Però la botànica troncal s'imparteix de forma molt semblant. Pel que fa a l'etnobotànica, que és el que hi hem explicat, el cert és que no se'n fa gaire. A Itàlia s'ensenya una mica més, però a França, per exemple, no hi ha grups potents d'aquest àmbit a les universitats, crec que hi hem començat a obrir aquest camp nosaltres. En canvi, a Mèxic sí que sempre n'hi ha hagut tradició. El 1999, en la meua primera estada en aquest país per fer treball de camp, vaig contactar amb la Dra. Montserrat Gispert Cruells. Nascuda a Catalunya però exiliada de ben petita a Mèxic [on va traspasar alguns dies després d'aquesta entrevista], va ser una peça fonamental dels estudis d'etnobotànica a la Universidad Nacional Autónoma de México. D'ella

Durant una visita a l'Alguer per fer treball de camp etnobotànic.

n'he après, anant a diferents estats com el de Chiapas o el de Guerrero, molts aspectes del mètode de treball, com fer entrevistes al camp, entre d'altres.

Per què et sembla que en aquest país se li ha donat més valor a aquest saber popular?

Fa de mal dir, però crec que és perquè a Mèxic hi ha molts grups ètnics. Encara es parlen i s'ensenyen una cinquantena de llengües, a part de l'espanyol. També hi ha una ruralia important i un interès per mantenir el coneixement tradicional; s'ha fet treball amb molts d'aquests grups. A la península Ibèrica també hi ha bastant diversitat cultural, com a Itàlia, en què hi ha moltes variants lingüístiques. A França, en canvi, les han anorreat bastant —oficialment, almenys, tot i que en certa manera persisteixen— i per això no hi ha tant de treball de camp en aquest àmbit.

Des del 2016 ets membre numerari de la secció de ciències biològiques de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). Què va representar aquest reconeixement dins una entitat a la qual van pertànyer, o encara pertanyen, eminents botànics com Pius Font i Quer, Oriol de Bolòs, Josep Vigo o Creu Casas, per citar-ne alguns?

Doncs una de les il·lusions més grans de la meua vida. Des que vaig ser estudiant universitari que anava a les activitats de la Institució Catalana d'Història Natural i la Societat Catalana de Biologia, filials de l'IEC, i al tercer any de carrera em vaig fer

soci d'ambdues societats. Allí assistia a conferències del Dr. Bolòs, de la Dra. Casas, per exemple, i d'altres científics de diversos àmbits. Per a mi era l'acadèmia de les ciències i les humanitats del meu país i em creava un gran respecte. Per això, quan el Dr. Vigo em va proposar de ser-ne membre es va fer realitat un dels meus somnis. El Dr. Joandomènec Ros, que n'era el president quan hi vaig entrar, em va demanar que tirés endavant la part botànica dins la institució. Vaig pensar que ho podia fer des de la visió de l'etnobotànica, que em permetia unir natura, cultura i llengua –amb els noms de les plantes–. Aquest és l'origen del projecte que hem comentat abans i que es va fer públic el febrer de 2021: la pàgina web Etnobotànica dels Països Catalans.

Per acabar, i tornant a la docència, com veus el futur de la botànica dins l'àmbit universitari? Creus que arribarà a haver-hi una assignatura d'etnobotànica a les carreres de biologia o de farmàcia a les universitats catalanes?

La veritat és que el veig preocupant. Soc pessimista pel que fa a la facultat de farmàcia i ciències de l'alimentació, a la de biologia no tant, però en tot cas també està en clara recessió. Actualment soc membre de la junta de l'Institut de la Biodiversitat de la universitat i tenim un debat obert perquè es veu que les assignatures descriptives avorreixen els alumnes. Soc del parer que les bases de la sistemàtica botànica s'han d'explicar. D'acord que pot ser la part més avorrida, però s'ha de fer, sense això no es pot explicar distribució, ecologia o usos, per exemple. El que cal són més hores. Pensa que el Dr. Font i Quer, per exemple, feia classe de botànica de vuit a deu del matí durant sis dies a la setmana i tot un any. Juntament amb la teoria feien pràctiques, encarregava als alumnes una part de la classe, podien discutir temes i tenia pocs alumnes. Actualment tenim tres hores a la setmana i només mig curs, amb 60-85 estudiants per grup, és impossible motivar-los, llevat d'excepcions que, per sort, cada any trobem. I si ja és difícil assegurar la docència en botànica, encara veig més complicat la d'etnobotànica, perquè si no hi ha una bona base de botànica molt poca gent en triarà optatives d'aquesta especialitat. De totes maneres, he de dir

que estem molt contents d'haver començat, aquest any, etnobiologia com a assignatura optativa del màster de biodiversitat, esperem que continuï amb èxit, com aquest primer cop.

I pel que fa a la societat en general, com veus aquest renaixement de l'interès pels usos tradicionals de les plantes? A què l'atribueixes?

En el món d'ara en què es parla molt de la sostenibilitat, del km 0 o del 'glocal' –pensa global i actua en local–, l'etnobotànica hi encaixa perfectament. És a dir, què és més km 0 que les nostres races locals de moltes plantes i, a més, conreades pels nostres pagesos? Així, el que acaba agradant més són les coses properes. Per exemple, per a mi que soc de Figueres la millor ceba (*Allium cepa*) del món és la «ceba de Figueres», però per a d'altres serà la del seu entorn, és l'estimació pel que és més nostre independentment d'on siguis. I és que potser no cal consumir, almenys regularment, plantes d'altres llocs, ni cal anar-les a buscar lluny. El fajol o blat negre (*Fagopyrum esculentum*), per exemple, que s'havia conreat molt a Olot i ens arribava a Figueres, així com al Ripollès, és una bona alternativa per fer pa sense gluten. No cal importar quinoa (*Chenopodium quinoa*), quan el que ha provocat la seva importació massiva ha sigut una desestabilització ecològica i econòmica de les societats andines on es produeix. Buscant la sostenibilitat es valoren els coneixements propers i tradicionals sobre ecologia, biologia i botànica. El nostre grup busca estratègies per potenciar-ho. Fem, per exemple, tallers de ratafia que, per una banda, atrauen el jovent perquè és una beguda que els agrada, i, per l'altra, ens permet fer-los reflexionar sobre la recuperació del saber popular i ensenyar-los el centenar de plantes que s'hi utilitzen.

Anna M. Oliva i Casas és llicenciada i doctora en ciències (biològiques), amb especialització en neurociències, per la Universitat Autònoma de Barcelona. La seva principal afició ha estat, des de sempre, tot el que es relaciona amb la natura, sobretot en els camps de la botànica i l'etnobotànica.